

Djeca i priroda Viškova

Snježana Kozić, odgajateljica
Jasmina Puž, odgajateljica
Dječji vrtić Viškovo

Djeca imaju instinktivnu potrebu za kretanjem i u tome ih ne treba spustavati. Poticanje djece na kretanje ima višestruki utjecaj. Ono razvija njegova fizička, motorička, kognitivna i emocionalna obilježja.

Dijete i priroda

Zbog spoznaje da djeca u današnje vrijeme jako malo vremena provode u vanjskom prostoru i krećući se, početkom pedagoške godine 2019./2020. u Dječjem vrtiću Viškovo nastao je projekt 'Priroda i dijete' koji se počeo provoditi u svim vrtićkim skupinama. Zajednica je temu projekta odabrala kao odgovor na postojeći trend smanjivanja vremena koje djeca provode u prirodi i pomanjkanju kretanja. Cilj projekta je usmjeriti djecu i roditelje na aktivno provođenje slobodnog vremena u prirodi, upoznavanje prirodnih i kulturnih znamenitosti u neposrednom okruženju i međusobno zbližavanje djece, njihovih obitelji i odgajatelja u drukčijoj, opuštenijoj atmosferi. Problem smanjenja vremena u slobodnoj igri u vanjskom prostoru nije ograničen samo na djecu naše ustanove. Brojna istraživanja pokazuju kako se količina slobodnog vremena i nestrukturirane aktivnosti na otvorenom smanjila za 50% (Sandberg i Hofferth, 2001.; Lester i Russell, 2010.). Djeci je sve duljim boravkom u zatvorenom prostoru ili u vanjskom, visoko strukturiranom prostoru, bitno smanjena mogućnost da se slobodno igraju i samostalno istražuju, što po dječji razvoj može imati značajne negativne posljedice.

Ubrzani tempo života roditelja, brza hrana, tjelesna neaktivnost te sjedilački način života stvaraju već i kod male djece navike štetne za zdravlje. Tjelesna aktivnost za dijete predškolske dobi jedan je od važnih poticaja za njegov pravilan rast i razvoj, stoga je vrlo važno djeci osigurati dovoljno kretanja.

Setnja do Kapitovca

Naime, u posljednjih desetak godina mnogim istraživanjima i studijama utvrđene su prednosti boravka u prirodi. Istraživanja zajednički dokazuju kako svakodnevni kontakt s prirodnim okolišem pozitivno utječe na socijalno, psihičko i tjelesno zdravlje djece, kao i budući školski uspjeh. Najnovija istraživanja su također pokazala da kretanje znatno utječe i na razvoj mozga i općenito na spoznajni razvoj djece.

Kemple, Oh, Kenney i Smith-Bonahue (2016.) ističu doprinose na opće zdravlje i razvoj motoričkih

sposobnosti, pozitivan učinak na pažnju, koncentraciju, te socijalne i kognitivne kompetencije. Mnoge aktivnosti u vanjskom prostoru uključuju fizičke aktivnosti poput trčanja, skakanja, ubiranja prirodnih materijala i time pridonose razvoju lokomotornog sustava (Little i Wyver, 2008.), kao i fine motorike (Thomas i Harding, 2011). S druge strane kroz interakciju s prirodom djeca zadovoljavaju osnovne potrebe da budu samostalna, vješta, spretna u svladavanju prepreka, uspješna, i da iskušavaju vlastite granice.

Djeca u prirodi pronalaze mnoge resurse koje mogu istraživati, promatrati, uspoređivati, klasificirati, opisivati, a kao najvažnije prirodno se kretati i baviti se aktivnostima na otvorenom. Djeca koja borave na svježem zraku, u prirodi, samostalija su, bolje spavaju, lakše se koncentriraju, jačaju društvene vještine, fizički su spretnija, a razvijaju i veće razumijevanje za prirodu i okoliš.

Istraživanje prirode Viškova

Svjesne okruženja koje nije 'pedagoški pripremljeno', a koje ipak pruža nebrojene izazove, mogućnosti za učenje i poticaje za cjelokupnu dobrobit djeteta, krenule smo u vlastito istraživanje.

U našem dječjem vrtiću djeci nudimo mnogo mogućnosti boravka na otvorenom, konkretno u šumi. Put do šume vodi nas kroz livade i polja tako da smo vrlo brzo izvan prometnice. Pozitivno je to što šumu posjećujemo kroz sva godišnja doba i u svim vremenskim uvjetima tako da šetnjom uskim šumskim puteljcima i širokim livadama promatramo njihovu li se grane, ima li vjetra, osjećamo i pričamo o temperaturi zraka, opisujemo boje, mirise trave, lišća, neba...

U počecima odlaska na livadu i u šumu djeca su bila zbunjena količinom slobode i manjkom strukturiranih aktivnosti i gotovih igračaka. Kod prvih dolazaka djeca su bila iznimno nespretna u hodanju po neravnim i strmim površinama – štoviše, neki nisu znali ni izbjeći prirodne prepreke (drvo, granu). U počecima bi često birala sjediti na livadi ili bi dolazila odgajateljicama s pitanjima što da rade. U šumu ne nosimo nikakve poticaje niti sredstva za igru jer smatramo da priroda sama nudi nebrojene resurse i prilike za igru i istraživanje. Nije dugo trebalo i djeca su se ubrzo opustila u novom okruženju i počela sama osmišljavati aktivnosti s onim što im prirodno okruženje pruža. Postala su aktivnija, više su se

kretala, postala spretnija u pronalasku 'prirodnih poligona' za vježbanje, provlačenje, penjanje, spretnija u hodanju po neravnim površinama i u hodanju po uzdignutoj površini. Također smo primijetile da su boravkom u prirodi (nekoliko puta tjedno) djeca postala otvorenija, postupno se prilagođavajući situacijama, te da je razina suradnje postajala sve veća. Djeca međusobno prepoznaju

Njegujući prirodni interes djece dok borave u prirodi, stvaraju se brojne situacije za učenje i razvoj

Penjanje po stablima

kome je i kada potrebna pomoć pa je osjećaj zajedništva i prijateljstva koji se stvara za vrijeme igre sve veći, jer dijete s lakoćom uspijeva iskazati osjećaje, dobrog je raspoloženja, lakše se nosi s neuspjehom, mirnije je i zadovoljnije. Djeca sama odlučuju o načinu igre, odlučuju hoće li sami poduzimati akcije ili će pronaći sudionike.

Uočile smo veliku razliku u socijalnim odnosima koji su bitno drukčiji u okruženju vrtića (često se tužakaju, dolazi do sukoba, fizičkih i verbalnih koje teško rješavaju). Dok boravimo i krećemo se u šumskom okruženju, djeca međusobno razgovaraju, rijetko kad dolazi do sukoba, rješavaju eventualne međusobne probleme najčešće sami bez intervencije odrasle osobe, uvažavaju jedni druge, samostalno se dogovaraju, biraju si partnera za igru koji im najviše odgovara. Utjecaj zajedničkog boravka u prirodi više skupina pozitivno je utjecao i na dinamiku grupe. Primjerice, djeca su imala mogućnost druženja s djecom iz drugih skupina kao i s drugim odgajateljima, što je obogatilo njihova iskustva te potaknulo zajedničko druženje i suradnju. Djeca iz različitih skupina u prirodi međusobno su se spontano grupirala oko zajedničkih interesa, što je smanjilo razinu konflikata u svakoj grupi.

Kad smo djecu pitale što im je to posebno u igri na livadi i šumi, istaknula su tri ključne stvari: slobodu, veličinu i raznovrsnost prostora te mogućnost da ih prostor ponovno dočeka onako kako su ga ostavili. Sve tri komponente pružaju djeci mogućnost za različite vrste igre koje su vođene njihovim prirodnim interesom. Djeca imaju mnogo ideja koje mogu vani ostvariti, njihova igra je raznolika, uvijek pronalaze nešto novo, istražuju, puno se kreću na svježem zraku i, što je najvažnije, djeca su prihvatila šumu kao svoj prostor i žele se vraćati u nju. Kad im se ponudi mogućnost izbora vrtićkog dvorišta (s mnoštvom strukturiranih sprava i ograđenog prostora) ili šume i livade – djeca uvijek izaberu šumu. Kad dođemo iz šume, bogatiji smo za nova iskustva koja svakodnevno pričavamo, opisujemo, sakupljamo i bilježimo: 'Mogu brzo trčati i popeti se na drvo', 'Volim izlaziti van, gdje ima puno prostora i vidim životinju koju još ne znam i onda je mogu gledat', 'Volim

hodati po livadi i loviti se s prijateljima, 'Mogu napraviti sve iz češera, grana i kamenčića', 'Igramo se skrivajući, igramo se s granama, možemo se kotrljati po travi', 'Fino je je kad ponese voće i pojedemo ga u šumi', 'Volim se igrati s prijateljima dinosaura u šumi'.

Primijetile smo da se djeca puno bolje orijentiraju u prostoru, često izražavaju želju da budu vodiči puta, orijentiraju se prema stablima, obilježnim livadama, brežuljcima, kamenju koje često nazivaju 'trolovima'. Kad ih pronađu, potvrđuju svoje znanje o poznavanju šumskih staza. Djeca koja imaju teškoće u govoru i komunikaciji, za vrijeme boravka na livadi zajedno sa svojim vršnjacima trude se verbalno izraziti svaki osjećaj, misao ili potrebu, čak i ne tražeći pomoć odgajateljice. Često ih samo društvo povede pa pjevaju pjesmice, koriste neobične zvukove, dopuštaju si da budu i preglasni jer ih ponese igra, što pozitivno utječe na cjelokupni razvoj govora; razvijaju bolju komunikaciju, emociju i interakciju s ostalom djecom iz skupine. Uočile smo da kretanje i boravak u prirodi ima veliki značaj za opće zdravlje djeteta i pozitivan učinak na djecu s poremećajem pažnje i koncentracije. Pojedina djeca s poremećajem pažnje dulje mogu biti ustrajna u obavljanju zadataka, preciznija su, točnija, smirenija i opuštenija te se mogu bolje usmjeriti na postavljene zadatke – što u konačnici izravno utječe na samopouzdanje, pozitivnu sliku o sebi, ali i kvalitetu života djeteta.

Dječji interes za istraživanje kraja koji nas okružuje doveo je do suradnje s Turističkom zajednicom i lokalnim planinarskim društvom. U zajedničkoj suradnji osmišljene su planinarske šetnje i planinarski putevi koje djeca predškolske dobi mogu lako i bez puno napora prijeći. U taj projekt smo uključili i roditelje jer nam je cilj da djeca i roditelji što više vremena provode u zajedničkom kretanju.

Uočene dobrobiti boravka u prirodi

Kako bismo dobile uvid u stavove roditelja o boravku djece u prirodi, provele smo anketu. Roditelji su naveli kako djeca u prirodu odlaze s radošću i veseljem te vrlo rado preporučavaju što su radila, iznose svoja iskustva i doživljaje. Izuzetno mali broj djece izrazio je da im se ne da ići s obrazloženjem da ih nakon šetnje bole noge. Gotovo svi roditelji odgovorili su da podržavaju boravak djece u prirodi, a kao dobrobiti navode pozitivno djelovanje svježeg zraka na zdravstveno stanje djeteta, razvoj motoričkih vještina, razvoj kreativnosti te istraživanje i upoznavanje biljnog i životinjskog svijeta. Podržavaju boravak vani jer i sami navode kako djeca premalo borave u prirodi, a previše vremena provode ispred ekrana. Kad se roditelje pitalo o tome imaju li neke nedoumice ili strahove vezane uz boravak djece u prirodi, velik broj njih odgovorio je da nema, no neki izražavaju zabrinutost zbog nametnika i ostalih životinja. Roditeljima se posebno sviđa što su djeca veselija, razigranija i puna dojmova, rado preporučavaju događaje iz prirode te je dojam roditelja da su zdravija.

S obzirom na reakcije djece i pohvale roditelja, možemo zaključiti da projekt omogućuje djeci i roditeljima da kvalitetno provedu svoje slobodno vrijeme i potiče ih da tako poboljšaju kvalitetu života obitelji, a u nekim segmentima i svoje odnose prema prirodnom okruženju i ljudima oko sebe. Nama odgajateljicama projekt je donio osobno zadovoljstvo jer je djelovao na povećanje kvalitete programa za djecu te nam je donio i novo pozitivno iskustvo u građenju partnerstva s roditeljima. Na našim sastancima Zajednice učenja iznosile smo mnoge dobrobiti svakodnevnog boravka djece u prirodi. Zaključile smo kako boravak u prirodi poticajno djeluje na sva razvojna područja djeteta. Njegujući prirodni interes djece dok borave

u prirodi, stvaraju se brojne situacije za učenje i razvoj. Uočile smo kako djeca pokazuju osjetnu razliku u razini razvijenosti ravnoteže i ostalih elemenata fizičkog razvoja u odnosu na početak pedagoške godine. Djeca u prirodi uče svim svojim osjetilima, što je dovelo do napretka u povezivanju već stečenog znanja s novim iskustvima, kao i do napretka u razvoju kritičkog mišljenja, samostalnog rješavanja problema, logičkog povezivanja i zaključivanja, percepcije te sposobnosti uočavanja veza između odnosa i pojava. Uočile smo kako djeca, u neposrednom kontaktu s prirodom, kroz slobodno kretanje te igru sa zatečenim materijalima, aktivnim istraživanjem i učenjem u suradnji s drugom djecom i odraslima, stječu vrijedna, životno važna iskustva, vještine i stavove. Prirodna okolina donosi brojne dobrobiti za dijete: potiče dijete na aktivno kretanje, stimulira slobodnu igru, bavljenje tjelesnom aktivnošću, omogućuje razvoj djeteta u svim područjima razvoja te potiče bogatu socijalnu interakciju između djece i odraslih. Redovitim boravkom na livadi i u šumi, priroda je postala omiljeno dječje igralište, a u dječjem je vrtiću potaknula djecu i nas na kreiranje obogaćenog materijalno-prostornog okruženja te pokretanje novih projekata i aktivnosti.

Literatura:

1. Kemple, K. M., Oh, J., Kenney, E., & Smith-Bonahue, T. (2016.). *The Power of Outdoor Play and Play in Natural Environments*, *Childhood Education*, 92(6), 446-454.
2. Lester, S., & Russell, W. (2010.). *Children's right to play: an examination of the importance of play in the lives of children worldwide*, Working papers in Early Childhood Development, 57, The Hague: Bernard Van Leer Foundation, Little i Wyver, 2008.
3. Sandberg, J. F., & Hofferth, S. L. (2001.). *Changes in children's time with parents: United States, 1981-1997*, *Demography*, 38(3), 423-436.
4. Thomas, F., i Harding, S. (2011.). *The role of play: Play outdoors as the medium and mechanism for well-being, learning and development*. In J. White (ur.), *Outdoor provision in the early years* (pp. 12- 22). London: Sage.